

Memòria dels treballs de consolidació i restauració de les pintures murals del columbari romà de Vila-rodona (Alt Camp)

Anna Miralles, CODEX, SCCL

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

INTRODUCCIÓ

Aquesta memòria fa referència a les tasques de neteja i conservació dels fragments de pintura mural existents en l'interior del Columbari romà de Vila-rodonà (Alt Camp), desenvolupats entre el dia 7 i el 16 del mes d'Abril¹.

Degut a l'estat de degradació en què es trobava l'esmentat monument es va realitzar un projecte d'intervenció integral que comprenia tant la seva adequació arquitectònica, per tal d'evitar el seu ensorrament, com una actuació arqueològica que permetés una acurada documentació tant estratigràfica com planimètrica.

És dins d'aquest context, on s'emmarca aquesta actuació, motivada pel pèssim estat de conservació en que es trobaven les restes de pintura mural que encara restaven *in situ* en l'interior del Columbari, així com per completar-ne les dades sobre la seva naturalesa. Així doncs, la Generalitat de Catalunya amb el finançament de la Diputació de Tarragona encarrega a CODEX SCCL - ARQUEOLOGIA I PATRIMONI aquesta actuació sota la direcció d'Anna Miralles.

¹ Segons resolució dictada pel Director General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya autoritzant els treballs de consolidació i restauració dels estucs i absis del columbari romà de Vila-rodonà (Alt Camp), del 29 de Març al 19 d'abril, dins del conveni signat amb la Diputació de Tarragona i sota la direcció tècnica de la restauradora Anna Miralles amb data del dia 29 de març de 1993.

DESCRIPCIÓ DE LES RESTES.

Les restes conservades són molt confuses, ja que es barreja l'estuc i la seva preparació amb un tipus de morter força bast i de vegades, amb un simple guix tenyit fruit d'una intervenció de consolidació anterior a l'actual. Aquest morter, però no delimita el que es l'estuc antic sinó que en molt casos tapa part del revocat original.

Les restes del revestiment, d'uns 2.50 cm de gruix se situen a la part superior de les dues parets laterals i dins de l'absis que forma la paret de tancament frontal (vegeu plànols). Existeixen dos graus de conservació diferents, les zones on es conserva només la preparació i les que encara mantenen restes de l'estuc, que són molt més reduïdes, podríem dir que es tractaria d'un 10% del total en les parets laterals i d'un 20 % dins de l'absis.

Pel que fa a la preparació es tracta d'una base forta, de textura granulada i conservada irregularment, amb moltes esquerdes, llacunes i altres parts descohesionades amb el mur que els fa de suport. Aquestes esquerdes, les que suposem van ser considerades més perilloses, van estar tapades amb morter o guix tenyit en una actuació anterior, però, en canvi, les arestes inferiors que són la zona més debilitada van ser deixades al descobert i sense protecció. Els estucs, com ja hem esmentat, es conserven en molt poca extensió i es trobaven coberts per dipòsits terrosos i restes de calç i guix.

Diferent problemàtica presenten els petits nínxols, tres a cada paret, que eren utilitzats com a receptacles de les urnes funeràries. En aquests les restes de pintura han desaparegut quasi totalment , quedant eliminada fins i tot la capa de preparació, molt més fina que la de les parets. Alguns d'aquests nínxols estan molt malmesos i se'ns presenten recoberts per una mena de capa de calç sense tenyir, fruit també, de d'alguna intervenció de consolidació anterior que ha malmès la pintura de forma irreversible.

Després d'una anàlisi detallada s'ha pogut constatar, que en les restes conservades no hi ha degradació bacteriana ni atac de microorganismes, així com els estucs tampoc presenten dipòsits de cap tipus de sals.

LA INTERVENCIÓ

La intervenció es va veure dificultada primordialment per dos factors, d'una banda, per l'estructura metàl·lica de la plataforma que anivella el terra i que s'acaba gairebé a l'alçada dels estucs, impeding treballar amb comoditat per sobre d'ella; per l'altra la zona de l'absis resultava de difícil accés al no oferir les suficients garanties de sustentació l'arc modern que el divideix.

Les actuacions dutes a terme van ser, bàsicament, de neteja i consolidació, si bé es va fer un tractament preventiu de desinfecció i un repicat per posar a la vista l'arc de la volta de l'absis.

En primer terme, el que es va haver de fer va ser eliminar tots els dipòsits de pols i terra que es trobaven especialment entre les juntes i les esquerdes dels estucs i la preparació, així com a l'interior dels nínxols. Un cop extreta la brutícia més superficial, es va iniciar una neteja més intensa, realitzada mecànicament amb aigua destil·lada i raspalls de pues toves, així com esponges també sintètiques. El sistema seguit per la neteja va ser impregnar els estucs amb aigua, després d'haver comprovat que la pintura no patia cap mena d'alteració, per estovar la terra i la pols, seguidament amb els raspalls i les esponges, es fregaven delicadament fins que es formés una mena de fang a la superfície i finalment s'eliminava amb aigua destil·lada aplicada amb un difusor manual amb una mica de pressió. Aquesta operació es va repetir diverses vegades fins que no quedaven restes de pols ni terra. Aquesta neteja realitzada, de forma més acurada en la zona dels estucs, ja va permetre observar en les primeres aplicacions que sota la capa de pols i dels dipòsits terrosos apareixia una pintura força homogènia i compacta de color fosc.

Les restes de calç i morter o guix que podien ser eliminades mecànicament sense perjudicar la pintura que es trobava sota es van treure amb petites escarpes, repicant superficialment fins que saltés la part més gruixuda i la resta que quedava s'estovava amb aigua i es fregava amb les esponges i raspalls.

En la zona dels nínxols, l'operació va ser més complicada, ja que en alguns casos, la capa de calç estava tan adherida a la pintura que era impossible d'eliminar-la sense que es perdés bona part del color original.

Pel que fa a la preparació dels estucs, per la neteja es va seguir un procés similar. Un cop nets els estucs i la capa de preparació, es va comprovar l'adherència amb el mur de suport, que es podia considerar força bona en un 80% de la superfície. En els llocs on es podia apreciar que existien problemes d'adherències va optar per fer una consolidació amb morter de tipus MIX, de textura molt fina, sense tenyir, ja que aquest quan agafa l'estabilitat correcta i queda totalment sec, adopta un color blanc neutre, prou apropiat per les característiques de la seva utilització. El morter es va aplicar amb espàtules dins de les esquerdes i en els buits més perillosos, que corresponien principalment a bona part dels estucs. Finalitzada, aquesta primera etapa i assegurades, així, les zones més conflictives, es van reomplir, amb el mateix tipus de morter, les juntes, llacunes poc estètiques i totes les vores tant dels estucs com de les capes de preparació (sempre que les estructures metàl·liques de la plataforma ho permetien). D'aquesta manera s'assegurava que les vores inferiors, força desgastades i separades del mur de suport, així com les superiors, quedaven adherides i compactades, fora del perill de patir despreniments.

Quan el morter va quedar suficientment dur i va adquirir el seu color definitiu es va retocar amb espàtules i paper de vidre per tal d'eliminar possibles arestes, evitar contorns bruscos i donar un visió global d'acabament.

Finalitzada la neteja dels estucs i la seva preparació , consolidats i adherits al seu suport original , es va procedir a la seva consolidació interna, a la vegada que s'aplicava un producte específic que actués com a fungicida.

El consolidant utilitzat va ser de tipus sintètic i hidrofugant, barrejant-se amb un fungicida tipus Pentaclorofenol, per preveure possibles atacs de fongs. Amb la utilització de l'hidrofugant s'assegurava que la humitat que encara romangués en l'interior dels murs i de la preparació aniria evaporant-se, sense perjudicar ni esquerdar la pintura. L'aplicació d'ambdós productes es realitzà amb pinzell repetides vegades fins que les estructures murals agafessin consistència. Amb aquest procés, els colors de les pintures van anar sortint a la llum amb més intensitat i es va poder comprovar que les pintures de les parets corresponien a una imitació de marbre fosc, no podem definir si blau, verd o negre, amb vetes més clares, mentre que els petits nínxols presentaven restes d'una pintura monocroma d'un color blau gris, aquesta vegada sense imitació de marbre.

La intervenció final va ser la consolidació externa mitjançant una resina, tipus primal, que es va aplicar únicament a les parets dels estucs pintats.

CONCLUSIONS

Amb totes aquestes actuacions s'ha aconseguit un doble propòsit, complementant-se la investigació amb una acurada neteja i consolidació de les restes de les pintures murals.

Aquesta intervenció ha permès aportar interessants dades que milloren el nostre coneixement global de l'edifici. Així, a les dades aportades en la última actuació arqueològica sobre l'existència d'un mur de tancament interior que donava les mides reals de l'edifici s'hi afegeixen ara les dades sobre la seva decoració interna. Aquesta, amb unes parets decorades amb imitació de marbre fosc vetad i els nínxols lleugerament més clars devien resultar realment impactants i apropiats a l'ús al qual estaven destinats.

D'altra banda, aquesta actuació assegura la conservació del conjunt i es donava per finalitzada la intervenció de conservació puntual en el benentès de que cal fer-ne un seguiment evolutiu que asseguri la correcta preservació de les restes.

ANNA MIRALLES

